

Tíðindi úr Keypmannahavn

Frá tíðindamanni okkara Michel Nielsen

Tann politiska stóðan her á landi tyktist í lotuni nakað ógreið. Samráðingar hava í seinastuni verið millum teir triggjar stjórnarflokkarnar og danska javnaðarflokkinn viðvíkjandi figgjarpolitikkin, men tað tyktist ikki rættliga, sum tað ber til hjá portunum at koma nakað leið. Atvoldin til hesar samráðingar er, at figgjarpolitikkin hjá Danmørk er nú vorðin so svørt, sum kanska ongan tíð fyrri. Figgjarpolitikkin verða innanhaldið og skuldin til útheimin verður stórri og stórri. Teir seinastu frágreiðingar vilja vera við, at hallið á gjaldbalansuni hjá Danmark í ár fer upp um fyra miljardir krónur, og alt hetta hendir meðan tann vanligi danin nýtir fleiri og fleiri pengar.

Tiltøkini miseydnadust

Væntað var, at yvirgongdin til kelduskatt í januar '71 fór at minka rættliga nógv um vanligu nýtisluna hjá donum, men so var ikki — kanska heldur óvugt — og tí royndi stjórnin at minka um peningahallið við at hevja meirvirðiskattin frá 12,5 til 15 pst. Hetta er tað heldur ikki eydnast, og nú tyktist álvari at vera komin upp leiðin. Stjórnin hevur talað um at fara at reka innkomupolitik — tað vil siga um ikki minka lönirnar, so lata teir verða í stað fyrri at basa inflasjonina. Hetta kann eingin javnaðarmaður tó ganga við til, tí so verður tað enn ein ferð lønmóttakarinn, sum kemur at taka tað tunga takið. Stjórnin hevur eisini fingið hvassar ávarðingar frá arbeidarasiðu — einahelst frá LO, landsamgonguni av donskum fakfeløgum, men spennandi verður tó at hoyra, hvat ið Hilmar Baunsgaard hevur at siga, tá ið fólkatingið kemur saman aftur í byrjanini av oktober.

Fiskivinnuverkfall útsett

Fiskiminnastriðið brast á aftur um endan av juli, og verkfallið hóttanir hava fokið í seinastuni. Nú tyktist tó ein friðartíð at vera komin, av tí at verkfallið er útsett í ein mánaða. Tey borgarligu bløðini hava øst seg upp um DASF, t. e. Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund, sum við javnaðarfólkatingsmanninum Anker Jørgensen á odda hevur kravt at fáa skil á viðurskiptunum hjá teimum donsku fiski monnum, sum fiska sum dekkarar við teimum smáu donsku snurrarunum. Ein spurningur er minstuløn, sum tað danska fiskiskiparafelagið ógvuliga treyðugt vil ganga við til, og sum var uppi í tí semingsuppskotinum, sum skiparar nir vrakaðu á fundi fyrri kortum. Tey borgarligu bløðini hava ákært DASF fyrri at vilja koma tað seinastu áfrælsu yrkis grein, sum eftir er í Danmark, og tey harðligastu hava viljað verða við, at DASF bert vil sleppa at ráða fyrri at ráða, og og ikki hugsa um fiskimenn-

nar. Tá ið alt kemur samanum, er tað eitt ófriðarligt evni, og sánni hava verið óstíll — serstakliga í Vesturjyllandi, har ið — sum vituligt — tann størsta danska fiskivinnan er at hitta.

Ølblikk og náttúru-óreinska

Tað litla bryggjarið Fakse, sum higartil hevur havt bert 1 pst. av marknaðinum í Danmark hevur sett rættligt rori í viðurskiptini herniðri. Fakse kom nevnliga fyrri kortum inn á marknaðin við Fátol í blikkum — sum tað fyrsta bryggjarið. Hini stóru, Tuborg Carlsberg og Ceres, hava havt til umhugsunnar at byrja slíka framleiðslu, men móttóðan móti ølblikkum er stór. Hugsad verður um, hvussu tær uml. 6 milj. øl, sum verða druknar um dagin í Danmark, koma at svina, um emballagan er blikk, sum ikki skulu latast aftur til bryggjariini. Serstakliga er tað náttúran, sum menn bera bangheit fyrri. Ølblikkini verða ikki niðurbrotin fyrri enn eftir einum ella tveimum árum, og harumframt rusta tey og kunnu koma at spilla grundvatnið, sum jú verður nýtt til drekkivatn. Fakse hevur tó ikki hugsað so nógv um hesi viðurskipti og sigast má í hesum sambandi, at teir serkønu ikki eru visir í, hvussu álvarsamur spurningurin veruliga er. Teir hava ílagt tann pening, sum hevur verið neyðugur fyrri ein slíka framleiðslu, og tað visir seg, sum tað fyrribils hevur loyst seg hjá teimum. Ólið verður skrætt burtur frá handlunum og teir kunnu í lotuni ikki framleiða so nógv, sum spurt verður eftir. Ein orsøkin er kanska tann, at hesi fátolsblikkini taka meira enn ein vanlig flaska, ja, so nógv at tvey krúss av meðalstødd verða fylld av einum einstakum

blikki. Spurningurin um blikka ol er í lotuni til viðgerðar hjá H. C. Toft, innanríkisráðharran, og hóast nógv vænta, at framleiðslan verður bannað, so er úrslitið tó enn ikki púra státt.

Drukna í lorti

Yvirhøvur hevur náttúru-óreinskan verið ein stórur og álvarsamur spurningur her á landi tað seinasta árið. Júst 1970 er valt sum millumtjóða náttúrfriðingarár, har roynast skal av øllum alvi at berjast móti teirrt stoðugt vaksandi óreinsku, sum hótir við at oyða liv víða hvar. Ja, teir mest svartskygdu vilja vera við, at tað als ikki kemur at vera kjarmorkubuman, sum

ein vakran dag beinir fyrri mannaettini, men at vit koma at drukna okkum sjálvum til týningar í lorti og óreinsku.

Oljugoymslur vandamiklar

Kanska okkurt er um tað. Ið hvussu fer er rættliga nógv óreinska víða hvar í samfelagnum her á landi. Tann eina á fyrri og onnur eftir er sprænfull av colibakterium, og roykurin frá skorsteinum, bilum og oðrum leggur seg sum ein tung dyna um býrnar. Í miðbýnum í Keypmannahavn er tað so álvarsamt, at kanningar hava gjørt greitt, at um eitt 12-ára gamalt barn verður standandi í stað t. d. á Ráðhúsplássinum í ein tíma, so verður tað kvalt av tí kovievniinum, sum kemur frá útstotinum á bilunum. So-statt er tað rættliga logið at sita her á landi og lesa um

Esso-stríðið í Havn. Eitt og hvørt býráð við umhugsan og bert toliðum skili, átti at sytt fyrri at lata felag byggja oljutangar so tett við bygdam øki í einum so tett samantrondum byi sum Havnin. Har átti als onki stríð at verið, og hovu teir visu fedrarnir hugsað seg eitt sindur um, so hovu teir roynt at rokna út, hvussu stutt er millum sjúkrahúsið. Nú veit eg ikki, hvussu nógv teir duga at hugsa sær til, hvat kann henda í einum kriggi, men mær vitandi, so er eitt tað fyrsta, ið verður bumbað undir slíkum umstøðum, oljugoymslur, og tað verður ein beistaktigur brestur, um Viðanes fer í luftina. Um tað so er kriggið ella eitthvørt óhapp, sum er atvoldin kann gera tað sama — tey deyðu spyrja ikki eftir tí!

micky.

Røktarheim!

Eitt av teimum málum, sum vit megu fáa loyst sum skjótast er røktarheim.

Býurin er nógv vaksin og knappliga vaksin — fólk gerast eldri — fólk flyta frá bygdam til Havnar o. m. a. er við at gera tað sera átrókanandi her í býnum at fáa eitt slíkt røktarheim.

Nú kunnu vit vera ymisk á máli, hvussu hetta skal byggjast, hvussu stórt tað skal vera o. s. fr.

Í summar hevði eg ta gleði at vitja ymsar institútionir í Danmark: Vøggustovu, barnagarðar, skúlar av ymsum slag, heim fyrri evnaveik, ungdomsskúlar og at enda var eg nakrar dagar í Abenrå. — Hetta er storkommuna við 15000 íbúgvum, eitt sindur stórri enn Havnin. Samanbera vit institútionir her og har, — nei, vit kunnu ikki á nakran hátt samanbera — tað er sum miðöld og atomöld.

Borgarstjórin Kamma Larsen-Leddet var ógviliga væl umtókt fyrri tann stóra áhuga, hon visti fyrri framgongd á øllum okjum. Stórar ilogur til skúlar, barnagarðar, vøggustovu o. m. a.

Hon helt, at eg fór at verða glaðast fyrri at vitja røktarheimið Grønnegården.

Hetta er heim, bygt í 1961 og viðkað í 1967. Tað er pláss á 12 deildum fyrri 116 pensionistum. Arbeidisfólkini, ið starvast her eru 84 + fyrstjóðumann og 1 oldfrú + 2 avdeilingis sjúkrasystur + assistent.

Byggiokið strekkir seg yvir 1 km.

Í 1961 kostaði tað 40.000 kr. pr. song — í 1967 100.000 kr. pr. song.

Á hetta heim sleppa bert íbúgvir í Abenrå kommunu. Biðlisti er við 140 pensionistum (pr. 1. juli í ár).

Størsta tilgongdin er á sjúkadeildini. Har er fastur lækni. Sum sagt eru 12 ymsar deildir. Eingin ásett vitjingartíð (tað er tað ikki í nokrum heim)

Øll verilsini venda suðureftir.

ir, meðan gangirnar venda norður eftir.

Spurt varð, um tey ikki kundu mistaka seg og fara skeivt, tá allar gangirnar vóru eins, og tær vóru nógvir og langar.

Jú, men hvør deild hevði sín havagarð, og har vóru ikki tveir, sum vóru eins, so tey høvdu so hesar at halda seg til, so tey vistu, hvørji deild, tey vóru á.

Tað verður sagt, at Grønnegården, man vera eitt tað mest nútímans og best útgerðar røktarheim í norðanlondum. Ið hvussu er, var einki spart av nokrum slag at hjálpa uppá hesi fólk, sum har høvdu sitt heim.

Fyrsta deildin t. d. var fyrri fólk, sum kláraðu seg sjálvi. Tey høvdu eina stovu, køk og bað. Innbúgvir var teirra egna. Tey høvdu ikki ásetta tíð at fara í song (tá so vóru tey úti eftir kl. 24, skuldu tey boða nátturvaktin frá.)

Tey kundu eta í felagssovu, um tey ynsktu tað ella fáa matin bórnan inn á stovuna. Summi gjordu reint sjálvi, onnur fingi hjálpið til gólvvaske og tilki.

Hvat tókust tey við? Jú! Hetta var tann deild, har tey raskastu vóru, so tey tóku lut í øllum møguligum. Kvinna var sett at skipa fyrri ærgoterapeut. Hon hevði 8 hjálparar aftrat sær at seta hesi í

arbeiði. Stuttligt var at koma inn í hesa stóru prýðiliga hollina, har alt tilfarið var, og har lidnir lutir vóru at siggja. Har vóru bundnir lutir, hekladír, seymadír, knipladír, vevadír, lutir úr leiri, steintoy, skreytutúr úr tini, úr beini, úr træi.

Steinhøggarar høvdu eisini roynt seg. Skurðir úr træ — ja stutt sagt, har var nakað fyrri øll, og tað varð lagdur alstóru dentur á, at hesi fólk høvdu nakað at gera. Ikki varð arbeitt inni í tí stóru hollini, sum tilfarið var, men tey vitjaðu hvønn annan arbeiddu í bókum, men undir eftirliti, soleiðis at um tað var okkurt, tey ikki dugdu, so var serkon hjálpið við hondina.

Á hvørjum ári upp undir jóla hava tey framsýning, har fólk kunnu keypa lutir. Um tað eru lutir, tey ynskja at hava sjálvi, verður tað bert merkt »sjálvsogne».

Til hvørja deild var ein hárfriðkanarhóll, ein barberstova og ein fotarøktari. Her kundu tey fáa ókeypis viðgerð einaferð um vikuna. Haraftrat er bókasavn við 2.800 bókum.

Taka vit eina aðra deild, har tað vóru eldri, sum t. d. vóru vorðin lamin og skuldu royna seg at upparbeida færligheitina aftur, so var her alt, ið fæst kann av amboðum til slíkt. — Umframt at venja aftur armar, bein o. a. skuldi fysioterapeuturin royna at upparbeida minni hjá teimum sum vóru farin at gloyma.

Eg var úti fyrri at siggja nok ur eldri fólk síta rundan um eitt borð — eini 9 í tali.

(Framhald á 4. síðu)

Kasette bandupptakarar

við radio

Beinleiðis upptøka. Er tað eitt program, tygum møgu lita vilja varðveita, trýst á knappin, so hava tygum tað á bandi.

Komplett við mikrofon og bandi kr. 625,-.

Ringið ella skrivið — vit senda.

RADIOBÚÐIN, Runavík, telf. 7008

RADIO-EL Tórshavn, telf 1397